

N:o 4.

Af herr **Ehrenborg**, *angående skrifvelse till Konungen med begäran om framläggande af förslag till ändrade bestämmelser i fråga om lån ur odlingslånefonden m. m.*

Enligt offentliga uppgifter finnas inom vårt land omkring 5,200,000 hektar ännu icke odlade eller torrlagda mossar och sankmarker, under det att hela arealen af dess odaljord belöper sig till omkring 4,950,000 hektar. Det förefinnes följaktligen en oerhörd egorymd, som ännu väntar på odlarens id — en nationalrikiedom, som knappast kan uppskattas till sitt fulla värde. Visserligen utgöras omkring hälften af dessa sankmarker af s. k. högmossar, hvilka icke lämpa sig för högre kultur, men ingen mosse finnes, som, vederbörligen torrlagd, icke skulle kunna förvandlas till skogbärande mark. Men äfven om man bortser från dessa högmossar, så återstår ju i alla händelser en ofantlig jordyta lämplig för odling till åker eller äng. Att detta är en fråga af utomordentlig nationalekonomisk betydelse, torde ligga för öppen dag. I en tid, då så mycket talas och skrives om egna-hem-frågan, om kroppssarbetarens förbättrade ekonomiska ställning och mera dylikt, så torde här föreligga ett spörsmål, som i högst väsentlig grad kan vara egnadt att gagna dessa syften.

För att underlätta torrläggning och odling af sankmarker, beslutade 1883 års Riksdag, såsom bekant, upprättandet af den s. k. odlingslånefonden, hvarur lån utanordnas till högst en million kronor årligen i och för

dylika företags utförande. Då så ofantliga odlingsmarker förefinnas, så kunde man ha väntat, att detta tillfälle till kapitalförsträckning skulle af allmänheten blifvit begagnadt intill sista öret. Så är likväl långt ifrån händelsen. Ehuru åtskilliga lindringar af Riksdagen tid efter annan blifvit beslutade beträffande såväl annuitet som ränta, så har likväl summan af de beviljade lånen år efter år snarare minskats än ökats. Sålunda utanordnades ur odlingslånefonden under nedanstående år endast följande belopp, nemligen:

för 1884	kronor	115,400
» 1885	»	911,100
» 1886	»	829,730
» 1887	»	822,955
» 1888	»	686,300
» 1889	»	565,100
» 1890	»	309,460
» 1891	»	654,500
» 1892	»	637,000
» 1893	»	896,170
» 1894	»	451,800
» 1895	»	385,040
» 1896	»	527,400
» 1897	»	281,330
» 1898	»	322,630
» 1899	»	361,500

Man frågar sig, hvad kan anledningen vara till denna brist på företagsamhet. Icke är det brist på odlingstillfällen och icke heller är det brist på vilja hos landtmännen att tillgodogöra sig dessa. Då det gäller andra kassor för liknande ändamål, så är det vanliga förhållandet, att det disponibla kapitalet icke närmelsevis förslår till de äskade krafven. Att här icke saknas behof för långt större summor, derom kan icke råda mer än en mening, och att detta behof är af synnerligen behjertansvärd art i och för landets materiella och sociala utveckling till ett bättre, detta torde icke heller kunna förnekas. Men hvad är då orsaken? Tvifvelsutan förefinnas flera sådana. Några må här anföras.

Ett större vattenreglerings- och odlingsföretag förutsätter en temligen invecklad procedur, som kräfver tid, arbete och omtanke och som i all-

mänhet icke lemnar full lön för mödan förrän efter loppet af en följd af år. Man må därför icke förundra sig öfver om den enskilde drar sig för en kostnad, hvars produkt företrädesvis kommer kommande generationer till godo, synnerligast om han sjelf är i saknad af det nödiga rörelsekapitalet. Följaktligen borde det, enligt mitt sätt att se, vara en statens skyldighet att understödja dylika företag icke blott i form af lån, utan jemväl med anslag, så snart det gäller större kanaliseringsarbeten och utrifning af vattenverk. Så skedde äfven före odlingslånefondens tillkomst, då Riksdagen tid efter annan beviljade anslag utan återbetalningsskyldighet till dylika företag. Sjelfva uppdikningen och odlingen af de sålunda torrlagda fälten borde deremot vara den enskildes åliggande.

När det blir fråga om en större vattenreglering, så händer det sällan utan att ecklesiastika eller andra publika hemman till större eller mindre del ingå i företaget. Nu finnas emellertid inga bestämda eller allmängiltiga föreskrifter, huru förfaras bör beträffande deltagandet i kostnaden för vattenregleringen för dylika hemman. I det ena länet förfares på det ena sättet, i det andra på ett annat. Om, såsom somligstädes skett, domkapitlet eller staten iklädt sig ansvarigheten, så fördelas kostnaden på 20-årig amortering för indelningshafvaren eller arrendatorn enligt kongl. förordningen af den 6 juli 1849. Att detta emellertid blir en uppenbar orättvisa emot de närvarande innehafvarne, det ligger för öppen dag. Enligt nu gällande bestämmelser för lån ur odlingsfonden, så amorteras lånet på något öfver 21 år, således fördeladt på längre tid än för en boställsinnehafvare. Och dock kan en egare af ett hemman för framtiden tillgodoräkna sig jordförbättringens värde för torrläggningen, hvilket icke är fallet med boställsinnehafvaren.

En annan orsak, hvarför odlingslånefonden under de sista åren blifvit så ringa anlita, torde kunna sökas i den sist utkomna kongl. kungörelsen angående villkoren för lån ur fonden, som, i olikhet med hvad Riksdagen för sin del beslutade, bestämmer, att lån icke får beviljas till mer än hälften af den uppskattade jordförbättringen för såväl icke odlad som redan odlad jord. Nu är förhållandet, åtminstone hvad mellersta och södra delarne af landet vidkommer, att större vattenregleringar vanligtvis äro förenade med utrifning af nedanför belägna vattenverk, som medför betydliga kostnader och som gör det omöjligt att uppbringa den uppskattade jordförbättringen till dubbla värdet af kostnaden, hvarförutom lån icke får beviljas.

Äfven beträffande bestämmelserna för den s. k. frostfonden, förefinnas

dylika brister. Sålunda finnas inga särskilda föreskrifter huru förfaras bör, när inom samma vattenregleringsområde både frostförande eller odlingsbara och icke odlingsbara marker förekomma. Icke heller förefinnas några bestämda föreskrifter, hvarefter man kan bestämma, huruvida en sankmark skall räknas till frostförande eller icke frostförande — åtskilligt annat att förtiga. Men att detta är af utomordentlig vikt vid bedömandet af huruvida och i hvad mån ett företag bör understödjas med lån eller anslag, det torde vara påfallande.

Att dessa spörsmål äro af stor betydelse för landets odling och materiella utveckling, torde väl icke kunna förnekas. Men med den mångfald af ärenden, som statsutskottet har på sin lott att utreda och afgifva utlåtanden öfver, så kan det icke rimligtvis förutsättas, att detsamma kan blifva i tillfälle sätta sig in uti alla detaljer, hvilka måste ligga till grund för ett allsidigt bedömande utaf dessa frågor. Icke heller kan man påräkna, att vederbörande embetsmyndigheter skola ega den praktiska inblick, som fordras för ett sådant bedömande. Jag tillåter mig därför föreslå:

att Riksdagen behagade i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes låta utreda och för en kommande Riksdag framlägga förslag till detaljerade ändrade bestämmelser för låns beviljande ur odlingsfonden och anslags beviljande ur den s. k. frostfonden samt dervid särskildt framhålla behovet af anslag utan återbetalningsskyldighet helt eller delvis till sådana vattenregleringsföretag, som afse större kanaliseringsarbeten och utrifning af vattenverk, samt vissa års räntefrihet för lån ur odlingslånefonden; och

att för detta ändamål anslås ett förslagsanslag å 5,000 kronor.

Om remiss till vederbörligt utskott anhålles.

Stockholm den 24 januari 1900.

Casper Ehrenborg.